

2. Psykologiska Institutionen 1953 – 2003

Lars Nystedt

År 2003 är det 50 år sedan psykologi blev ett självständigt akademiskt ämne vid dåvarande Stockholms Högskola. I kapitlet ges en översikt över psykologiska institutionens utveckling under dessa år. Framställningen inleds med att kort beskriva upprinnelsen till professuren i psykologi. Därefter beskrivs i nämnd ordning de lokaler som institutionen disponerat under årens lopp, utveckling av utbildning, personalstruktur samt institutionens ledning och organisation. Framställningen avslutas med en schematisk beskrivning av forskningsverksamheten under institutionens 50-åriga historia.

Tiden före 1953

Psykologin utvecklades först under slutet av 1800-talet som en självständig vetenskap. Vid svenska universitet var psykologin från 1910-talet sammankopplad med pedagogiken. Pedagogik som akademiskt ämne inrättades först i Uppsala 1909, därefter i Lund 1913, i Göteborg 1918 och i Stockholm 1937. De första psykologiprofessurerna i Sverige inrättades vid Uppsala universitet 1948, vid Stockholms universitet 1953, vid Lunds universitet 1955 och vid Göteborgs universitet 1956 (Künnapas, 1974).

Upprinnelsen till professuren i psykologi och Psykologiska institutionen i Stockholm kan spåras tillbaka till 1876. I sitt testamente, daterat 23/3 1876, donerade Olof Eneroth sin efterlämnade förmögenhet – 52000 kronor – till en professur vid Stockholms Högskola. (En presentation av Olof Eneroth ges bl.a. av Ödman, 1989). Den testamenterade summan var vid den tidpunkten alltför liten för att täcka kostnader för en lärostol i enlighet med donatorns önskan. Under 1920-talet började man dock diskutera möjligheterna att använda de testamenterade medlen till en permanent lärostol. Eneroths mångtydiga formuleringar om professurens innehåll ledde till motstridiga tolkningar av vilken disciplin han hade avsett. Som exempel på förslag till professurens innehåll, som framfördes i debatter och utredningar, kan nämnas lärostol i nordisk och jämförande fornkunskap, i pedagogik och i människans fysiologi med särskild hänsyn till skolhygien.

1934 tog styrelsen vid dåvarande Stockholms Högskola beslutet att inrätta Olof Eneroths professur. Mot bakgrund av de motstridiga uppfattningar, som förts fram om tjänstens innehåll, beslöt styrelsen att ledigförklara tjänsten efter ordalydelsen i testamentet, nämligen en lärostol i "läran om sambandet mellan

naturlagarna och människans sedliga och fysiska natur med särskild hänsyn till det uppväxande släktets uppfostran till andlig och kroppslig hälsa”. Man angav dock vissa minimikrav som innehavaren skulle uppfylla. Han/hon skulle inte vara främmande för den moderna fysiologins metoder och resultat, inte sakna humanistisk bildning. Det betonades också att pedagogiska meriter var mycket centrala för tjänsten.

Den oklara ämnesbenämningen av tjänsten ledde till en mycket brokig skara av sökande – sammanlagt sexton stycken. Det visade sig mycket svårt att hitta sakkunniga. Till sist utsågs Johannes Lindhard, professor i gymnastisk teori vid Köpenhamns universitet, Edgar Rubin, professor i psykologi vid samma universitet, Einar Tegen, professor i praktisk filosofi i Lund och Torsten Thunberg, professor i fysiologi i Lund. Sex sökande drog tillbaka sina ansökningar, de flesta med pedagogisk inriktning. Skälet till detta var troligen att man ansåg att den naturvetenskapliga representationen bland de sakkunniga var alltför stark. Endast tre av kvarvarande sökanden förklarades av de sakkunniga kompetenta för tjänsten, nämligen Ernst Abramson, fysiolog, och de tyska experimentalpsykologerna Adhemar Gelb och David Katz. Gelb avled innan tillsättningsärendet avslutats. Nilsson (1989) ger en utförlig presentation av de förslag till tjänstens innehåll som fördes fram och om problematik och dramatik i själva tillsättningsärendet.

Den 1 mars 1937 avslutades tillsättningsärendet med att David Katz utnämndes av regeringen till innehavare av Olof Eneroths professur vid Stockholms Högskola. Nilsson konstaterar att den Enerothska professuren blivit en professur i pedagogik (och psykologi) med att citera ett uttalande från ecklesiastikminister Artur Enberg i Svenska Morgonbladet den 27/12 1937 ”Skall pedagogiken i vårt land, slutar statsrådet, få den vetenskapliga ryggrad, som den så väl behöver, måste man lyckönska Stockholm Högskola till att ha förvärvat en forskare, som uppenbarligen dokumenterat sig som en dugande och inspirerande lärare och som bör ha de bästa utsikter att hos oss kunna grunda och utbilda en experimentalpsykologisk forskarskola, som i sinom tid kan bli till gagn för den praktiska pedagogiken” (1989, s. 87).

Före 1937 sköttes undervisningen i psykologi vid högskolan av lärare från Uppsala universitet. David Katz fick därför börja med att bygga upp en ny institution vid högskolan. Den nya institutionen kom att kallas Institutet för pedagogik. Ämnet psykologi ingick som en del av examensämnet pedagogik. Inom det odelade ämnet kom dock psykologin att spela en dominerande roll och senare under Katz’ tid ändrades institutionens namn till Institutet för psykologi och pedagogik.

Den nya institutionen inrymdes provisoriskt i ett par gamla och omoderna privatvåningar på Observatoriegatan 8, 2°. Lokalerna var ytterst otillfredsställande, men provisoriet kom att bestå till 1951. Sammanlagt disponerades nio

rum. Ett av de större rummen användes som föreläsningssal med plats för ca 60 personer. Två rum disponerades av avdelningen för barnpsykologi under ledning av Dr. Phil. Rosa Katz, David Katz' hustru. Ett mindre rum användes till att förvara en liten samling vetenskapliga tidskrifter. Efter några år fick institutet ytterligare tre rum. 1951 flyttade institutet till nya lokaler på Teknologgatan 8, 2F. De nya lokalerna var ej större än de man tidigare haft men var modernare och mer ändamålsenliga för verksamheten. Sammanlagt disponerades åtta rum. Ett stort rum användes som föreläsningssal och hade plats för ca 110 åhörare, ett rum användes som seminarierum, ett mindre rum som bibliotek och ett mörkrum som saknade fönster och ventilation användes som verkstad. Övriga rum användes som tjänsterum. Institutet fick även under en viss tid fortsätta behålla några rum på Observatoriegatan. Under åren 1937-1942 uppgick institutionsanslaget till 2500 kronor per år. Under åren 1943-1945 utökades anslaget till 3500 för att i slutet av 40-talet vara uppe i 6000 kronor. Från början upptog personalstaten utöver ämnesprofessuren en amanuens. 1944 erhöles medel till ytterligare en amanuens. Särskilt under krigsåren arbetade ibland upp till fem arkivarbetare vid institutet. Institutets personalstat upptog 1950 utöver ämnesprofessuren, en docentstipendiat (Ekman), en biträdande lärare, en assistent och två amanuenser (Künnapas, 1984).

Under åren 1945-1950 deltog merendels ca 200 studenter per år i den obligatoriska kursen i pedagogik för blivande lärare och ca 60 studenter i tvåbetygskursen i experimentell psykologi. Under flera år anordnade institutet på uppdrag av Statens Psykologisk-Pedagogiska Institut kurser i psykologisk testning och under vårterminen 1947 anordnades en speciell kurs för skolpsykologer. Nils-son (1989) ger en utförlig översikt av Katz' egen forskning och om forskningsverksamheten vid institutet.

Ny tillsättning av den Enerothska professuren

I slutet av 1951 avgick Katz med pension och tjänsten utlystes på nytt. Liksom vid den första utlysningen ledigförklarades den Enerothska professuren efter testamentsbrevets formuleringar dock med tillägget att undervisnings- och examinationsskyldigheten skulle omfatta ämnet pedagogik. Tjänsten söktes av docenterna Gösta Ekman och Torsten Husén från Stockholm, professor John Elmgren och docent Arne Trankell från Göteborg. De två sistnämnda återtog senare sina ansökningar. Som sakkunniga tjänstgjorde professorn i pedagogik Karl Bruhn, Helsingfors, psykologiprofessorn Harald Schelderup, Oslo, professorn i pedagogik Wilhelm Sjöstrand, Uppsala samt Harald Siegvold, professor i pedagogik och psykologi, Lund. Som specialsakkunnig tillkallades statistikern Harald Cramér, rektor vid Stockholms Högskola. Alla sakkunniga med undantag av Sjöstrand satte Ekman på första plats. Den 1 juli 1952 utnämndes Gösta Ek-

man till innehavare av Olof Eneroths professur (i psykologi och pedagogik), då endast 32 år gammal. Ekman hade bedrivit sina grundläggande universitetsstudier fram till fil.lic. examen i Lund men hade disputerat i Stockholm 1947 på en avhandling om reliabilitet och konstans.

Psykologi eget examensämne

1945 års universitetsberedning (SOU 1946:81) föreslog att Eneroths professur i pedagogik skulle delas dels i psykologi och dels i pedagogik och pedagogisk psykologi. I anslagsäskanden inför 1952/53 anhöll Stockholms Högskola om att Eneroths professur skulle förändras till en professur i "pedagogik och pedagogisk psykologi samt att en ny professur i psykologi skulle inrättas från 1952". Genom Kungl. Maj:t skrivelse av den 23.3. 1953 fick psykologi från och med nämnda dag ställning som självständigt examensämne vid dåvarande Stockholms Högskola (Evaeus, 1971). Delningen av den gamla professuren var därmed ett faktum. Gösta Ekman förklarade sig vilja företräda ämnesområdet psykologi. Den nyinrättade tjänsten kom därmed att utlysas som en tjänst i pedagogik och pedagogisk psykologi. Ende sökande till den nya tjänsten var Torsten Husén. På förslag av Ekman kallades Husén till tjänsten.

Lokaler

1953 –1971

Den nya institutionens namn blev Psykologiska institutet. 1960 ändrades det till Psykologiska institutionen då Stockholms Högskola omvandlades till statligt universitet.

Psykologiinstitutionen behöll lokalerna på Teknologgatan men fick avstå de tre rum som disponerats för bl.a. laboratorieundervisning på Observatoriegatan. Dessa lokaler övertogs av den nya pedagogiska institutionen. I samband med delningen av den gamla institutionen kom undervisningen att koncentreras till vad Ekman kallade "ren psykologi" med ökad omfattning av den experimentella inriktningen. Detta medförde ett ökat behov av lärarkrafter och lokaler. I ett PM daterat den 3 mars 1954 redovisar Ekman flera exempel på brister i lokalhänseende. Bl.a. nämner han "Docenten i psykologi har icke kunnat beredas arbetsrum. Han har inrett ett rum i sin privatvåning som laboratorium. Det är för övrigt uppenbart orimligt, att en av Skandinaviens främsta experimentalpsykologer icke skall förfoga över det minsta arbetsrum i högskolans psykologiska institut". Ett annat exempel som Ekman tar upp i sin skrivelse är "Inne-

varande vårtermin har högskolan förmånen av att en av världens främsta psykologer står till förfogande. Han har kunnat beredas arbetsrum genom att förste amanuensen berövats sitt.

Förhållandena innebär ytterligare, att förmånen av professor Thurstones närvaro icke tillnärmelsevis kan utnyttjas så som kunnat ske..." (Sid 3). I skrivelsen påtalas att det djurpsykologiska laboratoriet inryms i lokaler, som lånats av Karolinska institutet. I nämnda PM som ingavs till Rektorsämbetet tillsammans med professorerna Bonnier (Genetik) och Husén beräknades att institutets faktiska lokalbehov borde uppgå till 860 m², en ökning med ca 600 m². 1956 fick institutet ett lokaltillskott i form av tre rum på Observatoriegatan 5. Ett av de nya arbetsrummen disponerades av en arbetsgrupp som finansierades med medel från Personaladministrativa rådet. Ett rum användes som försöksrum och ett användes av en arbetsgrupp som arbetade med testkonstruktion.

Redan 1955 redovisade Ekman de första planerna för institutionens lokalbehov inför den planerade utflyttningen till Frescati som beräknades ske till läsåret 1970/71. Denna redovisning följdes av flera under 60-talet, men inga av planerna realiserades. Den 1 december 1959 flyttade emellertid institutionen in i nyinredda lokaler på andra våningen i huvudbyggnaden i kvarteret Vega med adress Drottninggatan 95A. Vid institutionen tjänstgjorde då 24 personer: en professor (Ekman), en e.o. docent (Ramfalk), en e. docent (Mats Björkman), en e. universitetslektor (David Magnusson), en bitr. lärare (Sten Henrysson), fyra assistenter, fem amanuenser, en extra assistent, ett kanslibiträde, ett tekniskt biträde, en instrumentmakare och sex arkivarbetare. 1962 inreddes ett djurpsykologiskt laboratorium i källarplanet. Under 1963 övertog institutionen även lokalerna på bottenvåningen samt lokalerna två trappor upp i huvudbyggnaden i kvarteret Vega med adress Rådmansgatan 70. Dessa våningsplan hade tidigare disponerats av institutionerna för pedagogik och statistik. Sammanlagt disponerade institutionen en lokalyta på ca 1500 m² fördelade i fyra plan. Huvudparten av lokalerna utgjordes av tjänsterum och undervisningslokaler med tillhörande laboratorier. För forskningsverksamheten fanns utöver traditionellt inredda laboratorier två specialinredda laboratorier, ett psykofysiologiskt laboratorium och ett djurpsykologiskt laboratorium. På mellanvåningen fanns institutionens bibliotek med tyngdpunkt på vetenskapliga tidskrifter och modern referenslitteratur. På samma våningsplan fanns även ett ritkontor och en verkstad som användes för konstruktion av apparatur för forsknings- och undervisningsändamål. Under budgetåret 1963/64 uppgick lönekostnaderna på universitetsstaten till 803 000 kronor och externanslagen till 670 000 kronor. 1965 övertog institutionen även en barack in på gården, som tidigare använts av nordisk fornkunskap. Baracken användes av en forskargrupp som arbetade med det s.k. Örebroprojektet, ett longitudinellt projekt som leddes av David Magnusson. (Senare ändrades namnet till IDA-projektet.)

1971 – 1982

Under 60- och 70-talet skedde en snabb tillväxt av verksamheten vilket medförde ökade behov av lokaler. Som tidigare nämnts redovisade Gösta Ekman redan 1955 institutionens lokalbehov inför den planerade utflyttningen till Frescati. Under 60-talet begärde byggnadsstyrelsen in nya planeringar vid flera tillfällen. Magnusson (1989) nämner att den mest intressanta lösningen för institutionens placering inom Frescatiområdet presenterades 1968. Förslaget gick ut på att institutionen skulle placeras i det s.k. Biologihuset, tillsammans med biologiämnena på norra delen av universitetsområdet. Förslaget realiserades inte och i avsaknaden på en permanent lösning av institutionens placering inom universitetsområdet löstes institutionens lokalsituation tillfälligt med att grundutbildningen sommaren 1971 flyttade in i lokaler på Hagagatan 25. Ett år senare flyttade resten av institutionen in i lokaler på Norrtullsgatan 41-43 och Norrtullsgatan 45, det s.k. Borgerskapets änkehus. I lokalerna på Norrtullsgatan 41-43 inrymdes vissa undervisningslokaler, forskargrupper samt ett observationslaboratorium. Forskarutbildning, psykologutbildning, forskargrupper, central administration, verkstad, bibliotek och speciallaboratorier förlades till Borgerskapets änkehus. Institutionens djurlaboratorium fick under en övergångstid vara kvar i bottenvåningen på Rådmansgatan. Några år senare flyttades djurlaboratoriet till lokaler belägna inom f.d. Skogshögskolans område i Frescati Hage.

1982 – 2003

Under 70-talet framlades olika förslag om permanent lösning av institutionens lokalbehov. Ett bland flera förslag, som framlades av Byggnadsstyrelsen, gick ut på att institutionen skulle inrymmas i Veterinärmedicinska anstaltens f.d. lokaler nordost om nuvarande universitetsbiblioteket. Prefekten David Magnusson lyckades med stöd av flera företrädare för de naturvetenskapliga ämnena förhindra att förslaget realiserades. Den slutliga lösningen för placering av institutionen inom Frescatiområdet innebar att institutionen 1982 kunde flytta hela sin verksamhet till de nuvarande lokalerna i Frescati Hage. Institutionen var därmed samlad igen inom ett och samma område. Tidigare hade lokalerna disponerats av Skogshögskolan. I området disponerade institutionen en sammanlagd lokalyta om ca 4800 kvm fördelade på fem byggnader. I byggnaden på Frescati Hagväg 8 inrymdes tjänsterum för lärare och administrativ personal verksamma inom grundutbildningen och psykologutbildningen samt undervisningslokaler. Verksamhet för vissa forskargrupper var också förlagd hit. Den s.k. grindstugan användes för psykoterapiverksamheten inom psykologutbildningens ram. I dag

disponeras grindstugan av en forskargrupp i klinisk psykologi. Några forskargrupper inplacerades i en del av byggnaden på Frescati Hagväg 12. I nuläget används dessa lokaler för psykoterapiutbildningen. Huset på Frescati Hagväg 14 användes 1982 liksom idag till tjänsterum och seminarierum för forskarutbildning, forskargrupper, central administration och institutionens bibliotek. Dessutom finns specialinredda TV-studierum som används inom utbildningen, observationslaboratorium, ljudisolerade laboratorier och ett perceptionslaboratorium. I en del av byggnaden på Frescati Hagväg 16 inrymdes forskargrupper, speciallaboratorier, det djurpsykologiska laboratoriet (som dock senare avvecklades), verkstad samt lokaler för institutionens "centraldator". Bernard Devine beskriver utvecklingen av datorverksamheten vid institutionen i kapitel 11). Under 90-talet, i samband med ekonomiska nedskärningar som bl.a. medförde att institutionen ej fick full kostnadstäckning för lokalhyror i statsanslaget, tvingades institutionen minska den totala lokalytan genom att avstå från att hyra en av flyglarna i hus 8 nedre botten och minska disponibel lokalyta i hus 16. Detta ledde naturligtvis till en förtätning av lokalutnyttjandet.

1996 påbörjades en ombyggnad av fytotronbyggnaden på Frescati Hagväg 9 och 1998 flyttades Birgitta Berglunds forskningsverksamhet från Frescati Hagväg 16 till den ombyggda fytotronbyggnaden, som sedan 1998 går under namnet Gösta Ekmans laboratorium för sensorisk forskning. Förutom tjänsterum finns här specialinredda laboratorier för bullerforskning, materialemissionslaboratoriet, hudsinneslaboratoriet, termolaboratoriet, sensoriskt analyslaboratorium, luktlaboratoriet och ett kemiskt analyslaboratorium. Kvar på Frescati Hagväg 16 finns för institutionens räkning idag ett seminarierum, hormonlaboratoriet, stress & ergonomilaboratoriet, datorrum samt några tjänsterum.

Utbildning

Utbildningen fram till 1969 var organiserad på ett annat sätt jämfört med dagens utbildningssystem. Det vi idag kallar grundutbildning benämndes lågstadiet och indelades i tre nivåer: ett betyg, två betyg och tre betyg. Dessa tre nivåer motsvaras i dagens grundutbildning av A-, B- respektive C-nivån. Utbildning över fil.kand. nivå benämndes högstadiet och kunde leda till doktorsgraden och/eller licentiatexamen. Högstadiet motsvarar därför dagens forskarutbildning.

Grundutbildning 1953 –1969 ¹⁾

Ett betyg: Undervisningen för ett betyg i psykologi bestod till och med vårterminen 1956 av en serie föreläsningar samt en kurs i elementär statistik, som infördes vårterminen 1954. Föreläsningarna handlade främst om experimentalpsykologi med demonstrationer. Examinationen utgjordes av två skrivningar: en på kursen i Elementär statistik och en skriftlig tentamen på Litteraturkursen. Vårterminen 1955 infördes en frivillig övningskurs, där studenterna i seminarieform fick hjälp med delar av litteraturkursen. Av de 140 studenter som anmält sig till ettbetygskursen kunde dock endast 90 antas till den frivilliga övningskursen på grund av brist på lärare och lokaler. Höstterminen 1956 ersattes den frivilliga övningskursen med en laborationskurs. Antalet deltagare begränsades och underlaget för urval till laborationskursen utgjordes av studenternas tentamensresultat på en propedeutisk kurs, som infördes samma termin. Delar av litteraturen som ingick i den allmänna litteraturkursen överfördes till de två nya kurserna. Studenter som inte blev antagna till laborationskursen kunde ej läsa vidare på två betyg. De kunde dock avlägga ett betyg i ämnet enligt den gamla studieordningen t.o.m. vårterminen 1957. Vårterminen 1959 skedde ytterligare en differentiering av kursutbudet. En ny delstudiekurs i Elementär fysiologi infördes. Samtidigt ändrades innehållet i föreläsningsserien till att handla om testmetodik. Fr.o.m. vårterminen 1960 utgjorde testmetodik en särskild delstudiekurs och den allmänna litteraturkursen avskaffades därmed. Med dessa förändringar kom den spärrade ettbetygskursen t.o.m. vårterminen 1969 att bestå av Propedeutisk kurs, Elementär statistik (gemensam för psykologi, pedagogik och sociologi), Elementär fysiologi, Laborationskurs I och Testmetodik I. Innehållet i de olika kurserna varierade över åren men strukturen var densamma. Samtliga delstudiekurser avslutades med skriftlig tentamen. Vårterminen 1967 startades även en ospärrad kurs för ett betyg i psykologi (A1). Kursen saknade experimentella inslag och gav en allmän introduktion i ämnet och kunde inte ligga till grund för vidare studier i ämnet. Kursen innehöll två delmoment: Allmänpsykologi, 10 poäng och Personlighets- och socialpsykologi, 10 poäng.

I och med införande av den propedeutiska kursen 1956 blev antagningen till psykologistudierna vid institutionen spärrad. Under läsåren 1959/60 till 1962/63 antogs ca 40 till 50 elever per termin. Läsåret 1963/64 ökades intaget till ettbetygsstudierna till 72 elever per termin. Olika modeller har använts för antagning av elever. Från början antogs samtliga elever till utbildningen utifrån resultat på skrivningen på den propedeutiska kursen. För läsåret 1958/59 antogs 50 procent av eleverna på skrivningsresultat på den propedeutiska kursen och 50 procent på studentbetyg. Läsåren 1959/60 och 1960/61 gällde endast resultat

¹⁾ Uppgifterna är hämtade från Evaeus, 1971.

på den propedeutiska kursen som urvalsgrund. De två följande läsåren antogs minst 25 procent av resultat på propedeutisk kurs och max 75 procent på studentbetyg. Fr.o.m. 1963/64 antogs studenterna på summan av standardpoäng på propedeutisk kurs och studentbetyg (Evaeus, 1971).

Den prognostiska tillförlitligheten i använda urvalsmodeller studerades av Evaeus (1971) i en licentiatavhandling. I en annan licentiatavhandling undersöktes den relativa tillförlitligheten i psykologiska test vid urval till akademiska studier i psykologi (Nystedt, 1967). En uppföljning av denna studie avseende prognos av lämplighet som psykolog har också redovisats (Ekehammar, Magnusson, Nystedt, 1970).

Two betyg: Undervisningen för två betyg i ämnet bestod t.o.m. höstterminen 1956 av två moment: Laborationskurs, som avslutades med skriftlig tentamen och en litteraturkurs som tenderades muntligt. Höstterminen 1957 infördes en delstudiekurs i Testmetodik, vårterminen 1958 tillkom kursen Personlighetspsykologi och vårterminen 1959 infördes ytterligare två delstudiekurser, Intervjumetodik och Elementär psykiatri. Litteraturen i den allmänna litteraturkursen överfördes samtidigt till de olika delstudiekurserna och den allmänna litteraturkursen avskaffades i och med utgången av höstterminen 1959. Läsåret 1959/60 antogs 90 elever. Tvåbetygskursen i psykologi bestod t.o.m. vårterminen 1969 av delstudiekurserna Laborationskurs II, Testmetodik II, Intervjumetodik, Personlighetsteori med personlighetsdiagnostik och Elementär psykiatri. Innehållet i de olika kurserna varierade dock över åren.

Three betyg: Höstterminen 1955 påbörjade 20 elever sina studier för tre betyg i ämnet. Kursen bestod t.o.m. vårterminen 1958 av deltagande i en termins seminariearbete, genomförande och presentation av ett begränsat vetenskapligt arbete och en litteraturkurs som var anpassad efter den studerandes specialintresse. En kurs i undersökningsplanering med främst statistiskt innehåll infördes höstterminen 1958 och fr.o.m. vårterminen 1962 infördes dessutom en gemensam litteraturkurs för samtliga trebetygsstuderande. Den studerande valde i anslutning till sin intresseinriktning och ämnet för sitt forskningsarbete en av sju alternativa linjer, nämligen perceptionspsykologi, psykofysik, psykofysiologi, inlärningspsykologi, psykometrik och testmetodik, klinisk psykologi eller arbetspsykologi. Samtliga nämnda moment utgjorde därefter tillsammans de huvudsakliga fordringarna för betygsgraden under en följd av år. Höstterminen 1959 påbörjade 20 elever sina trebetygsstudier. Vårterminen 1969 hade antalet elever ökat till ca 40.

Grundutbildning 1969-2003

1969 beslutade riksdagen om införande av fasta utbildningslinjer. Utbildningsreformen fick vittgående konsekvenser för utbildningsprogrammet vid institutionen. Den spärrade ettbetygskursen i psykologi ersattes med Grundkurs AB1 i psykologi, som ingick i utbildningslinje 4a med inriktning på psykologyrket. Antal elever som antogs var begränsat till 72 och antagningen sköttes av centrala antagningsenheten vid UHÄ. Kursen bestod av sju delmoment: Introduktionskurs, 2poäng, Elementär statistik, 3poäng, Elementär fysiologi, 3poäng, Allmän psykologi I, 9poäng, Allmän psykologi II, 9poäng, Differentiell psykologi och testteori, 7poäng samt Personlighets- och socialpsykologi, 7poäng. Efter AB1 valde de elever som var inriktade mot psykologyrket att läsa A1 i Sociologi, A1 i Pedagogik och sedan CD1 i psykologi med tillämpningsinriktning. För psykologexamen krävdes ytterligare två års heltidsstudier utöver grundexamen. Elever som inte var inriktade på psykologyrket men som önskade en ytterligare allmän fördjupning inom psykologi utöver AB1-nivån valde att läsa C1 i psykologi, som bestod av två delmoment: Litteraturkurs med undersökningsplanering, 10poäng och Laborationskurs, 10poäng (Självständigt arbete). Vårterminen 1971 infördes även en fördjupningskurs (D1) för 61-80 poäng i psykologi. Kursen bestod av två moment: Litteraturkurs, 5poäng och Forskningsuppgift, 15poäng. Antal studerande på grundexamensnivå läsåret 1969/70 var 668. Av dessa läste 440 elever den ospärrade enterminkursen för ett betyg (A1), 144 elever gick den spärrade tvåterminskursen (AB1) och 84 elever läste 60-poängskursen (C1) (Nystedt, 1970).

Efter starka påtryckningar från studerande inrättades 1973 en fortsättningskurs (två betyg) för studerande som läst den ospärrade ettbetygskursen. Fortsättningskursen (B-nivå) bestod av två moment som var gemensamma för samtliga studerande: Metodologi, 5poäng och Differentiell psykologi, 5poäng. Därefter kunde den studerande välja en alternativ specialkurs om 10poäng som Organisationspsykologi och personaladministration eller Uppfostrings- och utvecklingspsykologi. Senare tillkom även ytterligare alternativa specialkurser. Genomgången A och B-nivå gav dock ej behörighet för tillträde till Påbyggnadskurs i psykologi (C-nivå) och därmed eventuellt tillträde till forskarutbildning. De begränsade resurser som gavs till A- och B-nivån räckte inte till för att förmedla den nödvändiga metodologiska utbildning som krävdes för att uppfylla förkunskapskraven till C-nivån. 1977 ändrades kursplanen för fortsättningskursen i psykologi genom att en alternativ kurs i grundläggande forskningsmetodik, 10poäng kunde väljas av de elever som var intresserade av att gå vidare till C-nivån. I och med detta öppnades möjligheter för elever som läst ospärrad grundkurs och fortsättningskurs att gå vidare till påbyggnadskursen i psykologi och senare även till forskarutbildningen.

Till och med läsåret 1975/76 omfattade institutionens grundutbildning totalt fem olika kurser: spärrad grundkurs i psykologi (40poäng), ospärrad grundkurs i psykologi (20poäng), fortsättningskurs i psykologi (20poäng), påbyggnadskurs i psykologi (20poäng) och fördjupningskurs i psykologi (20poäng). Utöver dessa kurser fanns även påbyggnadskursen CD1 i psykologi med tillämpningsinriktning. Denna kurs hörde organisatoriskt och ekonomiskt hemma inom den beteendevetenskapliga institutionsgruppens verksamhetsområde. I den beteendevetenskapliga institutionsgruppen ingick ämnena Psykologi, Pedagogik och Sociologi.

Utbildningsreformen 1977 innebar att grundutbildningen organiserades dels i linjer och dels i enstaka kurser. Utbildningslinje 4a ersattes med Psykologlinjen, 120poäng. I början var innehållet detsamma som i utbildningslinje 4a men 1981 gavs psykologlinjen ett nytt innehåll. Höstterminen 1982 startade den nya 5-åriga psykologlinjen. Utbildningen modifierades 1993 och 2002. (Carl-Otto Jonsson beskriver utvecklingen av psykologutbildningen vid institutionen i kapitel 10.)

Psykologiska institutionen är värdinstitution för psykologlinjen. Under en följd av år har institutionen även medverkat i Logopedlinjen, Studie- och yrkesorienteringslinjen, Ämneslärarlinjen, Beteendevetenskapliga linjen, Beteendevetenskapliga utredarlinjen (lokal utbildningslinje) och linjen för Personal- och arbetslivsfrågor, i de båda sistnämnda med bl.a. profilerade ämnesstudier i psykologi. I början på 1990-talet ändrades namnet på studie- och yrkesorienteringslinjen till linjen för Studie- och yrkesvägledning (SYV).

Utöver grundkurs, fortsättningskurs, utvidgad fortsättningskurs, påbyggnadskurs och fördjupningskurs i psykologi, som ingår i utbudet av enstaka kurser har under årens lopp ett varierande antal specialinriktade 10-poängskurser erbjudits inom blocket enstaka kurser. Under läsåret 1983/84, då ca 760 elever var registrerade i grundutbildningen inklusive psykologlinjestuderande och studerande i andra utbildningslinjer, gavs t.ex. sex specialinriktade kurser: Att arbeta i grupp, Intervjumetodik 1, Intervjumetodik 11, Könnsrollpsykologi, Åsikter och påverkan samt Datorisering och arbetsmiljö. För att bedriva denna verksamhet inklusive forskarutbildningen disponerade institutionen läsåret 1983/84 ca 7 miljoner i rikstatsmedel.

Idag är ca 900 studerande registrerade varje termin, varav omkring 100 är studerande inom forskarutbildningen. Utöver att vara värdinstitution för Psykologlinjen medverkar institutionen i Logopedlinjen (23poäng vid institutionen och går vartannat år vid institutionen), Gymnasielärarlinjen (med 40 eller 55poäng beroende på om den lärarstuderande har psykologi som huvudämne eller ej), Studie- och yrkesvägledningslinjen (5poäng vid institutionen) samt linjen för Personal, Arbete och Organisation (med 15 eller 55poäng beroende på om den studerande har psykologi som huvudämne eller ej). Vid institutionen

finns även en magisterutbildning i Personal, Arbete och Organisation. Förutom de ämnesteoretiska kurserna från grundkursnivå till fördjupningsnivå som ges varje termin ger institutionen specialinriktade kortare kurser vars antal varierar över terminer. Exempel på sådana kurser är Barn och ungdomspsykologi, Idrottspsykologi, Personlighet i utveckling, Rättspsykologi, Neuropsykologisk teori och diagnostik. Under 2002 uppgick institutionens intäkter, exklusive externa forskningsanslag till ca 52 miljoner.

Internationalisering

Inom ramen för Nord-plus, Erasmus och Sokratesprogrammet har studerande från andra europeiska länder deltagit i undervisningen vid institutionen och ett antal svenska studerande har på motsvarande sätt studerat vid utländska universitet. Omfattningen av studentutbytet har dock inte varit särskilt omfattande. Med medel från Rådet för grundläggande utbildning startades 1993/94 ett lärarutbyte med universitetet i Warwick, England. Samarbetet pågick i två år. 1996 startades ett nytt lärarutbytesprogram med California State University at Fresno, USA. Utbytesprogrammet finansieras numera med medel från Stiftelsen för internationalisering av högre utbildning och forskning (STINT). I kapitel 25 redovisas några erfarenheter av utbytesprogrammet.

Den högre utbildningen 1953 – 1969

Psykologiämnet hade under en följd av år allt tydligare fått karaktären av ett högstadiämne (studier över fil. kand.nivå). Höstterminen 1959 bedrev 22 elever studier för licentiatexamen. Höstterminen 1963 hade antalet licentiander ökat till 78. En väsentlig anledning till den snabba ökningen av antalet högstadiestuderande var införandet av en formaliserad teoretisk yrkesutbildning av psykologer. Frågan om en sådan utbildning hade väckts redan under 1940-talets mitt. 1953 tillsatte dåvarande Ecklesiastikdepartementet den s.k. Psykologutredningen, som framlade sitt förslag 1955. Utredningens förslag genomfördes ej. Sveriges Psykologförbund lade fram ett eget förslag till en samlad utbildning av psykologer. 1958 tog Kungl. Maj:t ställning till frågan men begränsade sitt beslut till att gälla den teoretiska utbildningen av psykologer. Beslutet innebar att den teoretiska grundutbildningen för psykologer skulle motsvara fil. kand.-examen och den högre kompetensen som krävdes för behörighet som självständig psykolog skulle motsvaras av licentiatexamen.

1969 – 2003

Utbildningsreformen 1969 innebar att den gamla doktorsgraden ersattes med doktorsexamen och att licentiatexamen avskaffades. Disputation för doktorsgraden samt avläggande av licentiatexamen kunde efter 1969 avläggas under några år på dispens. Sammanlagt har 15 personer avlagt doktorsgraden i examensämnet psykologi (Bilaga 1) och 139 licentiatexamen, enligt den äldre studieordningen (Bilaga 2). I avvaktan på psykologutbildningens definitiva utformning efter grundutbildningen inrättades även en tvåårig provisorisk påbyggnadslinje. Införandet av den nya forskarutbildningen och den provisoriska psykologexamensutbildningen innebar att institutionen hade fyra kategorier av studerande över fil. kand.nivå; doktorander enligt gamla studieordningen, licentiander, studerande i forskarutbildning och studerande för psykologexamen. Vårterminen 1970 fanns 5 doktorander, 80 studerande i den nya forskarutbildningen, 196 licentiander och 55 studerande för psykologexamen, sammanlagt 336 högstadiestuderande vid institutionen (Nystedt, 1970). Tillströmningen till den nya forskarutbildningen var större än tillgängliga resurser varför spärr infördes. Antalet antagna har varierat något över åren men har i huvudsak legat omkring 6-12 studerande per läsår. Till och med år 2002 har 180 forskarstuderande avlagt doktorsexamen (Bilaga 3). I början på 1980-talet beslutade UHÄ att det skulle vara möjligt att avlägga licentiatexamen inom ramen för forskarutbildningen. För samhällsvetenskaplig fakultet kom förordningen om licentiatexamen (80 poäng) som en etapp inom forskarutbildningen år 1984. Femton forskarstuderande har i och med 2002 tagit ut den nya licentiatexamen (Bilaga 2).

Under 1980-talet infördes en magisterutbildning om 60 poäng för utländska studerande. Senare blev det även möjligt för svenska studerande att avlägga magisterexamen. I samband därmed lades fördjupningskursen i psykologi (D1) ned. Utöver magisterexamen i ämnet psykologi har magisterutbildningar anordnats med specialinriktningar mot miljöpsykologi och med inriktning mot personal, arbete och organisation. Från och med höstterminen 2001 omfattar magisterutbildningen 40 poäng, varav det vetenskapliga arbetet liksom tidigare omfattar 20 poäng.

Personal

Utöver den Enerothska professuren upptog personalstaten 1953 en docenttjänst (Gunnar Johansson, sedermera professor i psykologi, Uppsala universitet), en tjänst som biträdande lärare (motsvarar idag en forskarassistenttjänst och som innehades av Carl-Ivar Sandström, sedermera lektor vid lärarhögskolan), en as-

sistenttjänst (Teodor Künnapas), 2 deltidstjänster som amanuens (Stig Borg och Bengt Gustavsson) samt en sekreterartjänst (Signe Döös) (Künnapas, 1984).

Den kraftiga ökningen av antalet studerande över fil. kand.nivå under 60-talet tillsammans med bl.a. ökningen av antalet elever till ettbetygsstudierna till 72 elever per termin medförde behov av förstärkning av basorganisationen i form av topptjänster för att tillfredsställa kvalitet och effektivitet i handledning av de högstadiestuderande. I äskanden till petita för budgetåret 1965/66 begärde institutionen inrättande av tre topptjänster: en professur i tillämpad psykologi alternativt den sedan 1956 begärda laboraturen i tillämpad psykologi – i skrivelsen erinras om att universitetskanslern i sin petita för 1964/65 föreslagit att en professur i psykologi skulle inrättas, vidare föreslogs att docent David Magnusson skulle utnämnas till förste innehavare av professuren alternativt laboraturen i tillämpad psykologi –, en laboratorstjänst i fysiologisk psykologi samt en laboratorstjänst i experimentell psykologi. Man föreslog att docenterna Marianne Frankenhaeuser och Mats Björkman skulle utnämnas till förste innehavare av respektive tjänst. Redan för läsåret 1964/65 erhöll institutionen särskilda medel till två e. laboraturer. Samtidigt inrättades och utlystes laboraturen i tillämpad psykologi. David Magnusson utnämndes 1965 till innehavare av den nyinrättade tjänsten.

Ny innehavare av den Enerothska professuren

Gösta Ekman tillträdde 1967 en personlig forskarprofessur i psykofysik och skalning hos statens råd för samhällsforskning. Tyvärr kunde han endast under några år verka på den nya tjänsten. 1969 drabbades han av en svår sjukdom och avled i sviterna av denna 1971. I och med att Ekman tillträdde forskarprofessuren kunde den Enerothska professuren i psykologi utlysas. Tjänsten söktes av docenterna Gunnar Borg, Umeå, Ronald Cohen, Uppsala, Gunnar Goude, Stockholm, David Magnusson, Stockholm och Lennart Sjöberg, Stockholm. Docent Cohen återtog sedermera sin ansökan. Till sakkunniga utsågs psykologiprofessorerna Gösta Ekman, Stockholm, Johan M. von Wright, Åbo och Gunnar Westerlund, Handelshögskolan i Stockholm. Samtliga sakkunniga satte Magnusson i första förslagsrummet, Sjöberg i andra och Borg i tredje förslagsrummet. Den 1 juli 1969 utnämndes David Magnusson till innehavare av Olof Eneroths professur i Psykologi.

Utöver den Enerothska professuren upptog personalförteckningen höstterminen 1969 bl.a. en tf. biträdande professor (Carl-Otto Jonsson), en e.o. docent, en forskarassistent och sex universitetslektorer. Den tekniskt administrativa personalen finansierad på statsbudgeten bestod av 8 personer, varav tre tekniker. Två personer med tjänstgöringsskyldighet vid institutionen finansierades med

externa medel: Gösta Ekmans forskarprofessur i Psykofysik och skalning hos Statens råd för samhällsforskning och en forskartjänst i sensorisk perception hos Statens råd för samhällsforskning (Hannes Eisler). Dessutom fanns ca 15 personer med externfinansierade tjänster och 12 AMS-anställda personer. Marianne Frankenhaeuser, professor i Experimentell psykologi vid Statens medicinska forskningsråd disponerade lokaler vid institutionen.

För att möta behovet av ökad handledningskapacitet, pga. den kraftiga ökningen av antalet högstadiestuderande, inrättades 1972 två extra biträdande professorer finansierade med särskilda medel från fakulteten. Tjänsterna innehades fram till 1989 av Göte Hansson och Daisy Schalling. Under perioden 1972/73-1976/77 disponerade institutionen dessutom tre e.o. docenttjänster och fem forskarassistenttjänster på fakultetsmedel. I takt med avvecklingen av den provisoriska psykologexamensutbildningen minskades sedan antalet e.o. docenttjänster. Från 1977 disponerade institutionen två docenttjänster på fakultetsmedel. 1987 ersattes e.o. docenttjänster med högskolelektorat med inriktning på forskning. År 2002 fanns inga personer förordnade på sådana tjänster vid institutionen. Likaledes minskade antalet forskarassistenttjänster under senare delen av 70-talet till två tjänster. I nuläget finns tre forskarassistenttjänster vid institutionen.

1976 förstärktes basorganisationen med inrättande av en professur i Arbetspsykologi, särskilt socialpsykologi med Bertil Gardell som innehavare. Gardell avled efter en längre tids sjukdom 1987. Tjänsten utlystes nu som professur i Arbetspsykologi och innehas sedan 1988 av Gunn Johansson. När Psykotekniska institutet lades ned 1980 inleddes professor Gunnar Borgs forskargrupp i institutionens verksamhet. 1987 omvandlades Gunnar Borgs professur till en ordinarie professur i Perception och psykofysik. Borg avgick med pension vid årsskiftet 1993/94. Den 1 juli 1994 utnämndes Birgitta Berglund till innehavare av professuren i Perception och psykofysik. Berglund hade sedan 1986 innehaft en extra professur i Miljöpsykologi, särskilt luftkvalitetsforskning på särskilda medel från Statens råd för byggnadsforskning. 1985 inrättades också en extra professur i Psykologi, särskilt social perception med medel från Försvarets forskningsanstalt med Lars Nystedt som innehavare (tjänsten kom senare att finansieras med institutionsmedel). Inför innehavarens förestående pensionering ändrades tjänstens benämning till professur i Personlighets- och utvecklingspsykologi. P.g.a. medelbrist har professuren ej blivit tillsatt. Inför Göte Hanssons och Daisy Schallings pensionsavgångar begärde institutionen att tjänsterna skulle återbesättas med ämnesbenämningarna professur i Kognitiv psykologi respektive professur i Humanbiologisk psykologi. Under 1990 utnämndes Henry Montgomery till professor i Kognitiv psykologi och Ulf Lundberg till professor i Humanbiologisk psykologi.

1989 tillkom en adjungerad professur med särskild inriktning på longitudinella studier. Tjänsten finansierades av SCB och innehades av Lars R. Bergman

fram till att han 1994 utnämndes till innehavare av den vid institutionen inrättade professuren i Beteendevetenskaplig longitudinell forskningsmetodik. 1992 tillkom ytterligare en extra professur i Kärnkraftssäkerhet med inriktning på psykologiska aspekter på samspelet mellan Människa, Teknik och Organisation finansierad med medel från SKI. 1993 utnämndes Ola Svenson till innehavare av professuren.

Frågan om att ändra benämningen av professuren i Tillämpad psykologi kom upp i samband med Carl-Otto Jonssons förestående pensionering. På förslag från institutionen ändrades tjänstebenenämningen till professur i Klinisk psykologi. 1992 utnämndes Lars-Göran Öst till innehavare av professuren i Klinisk psykologi. Regeringen tilldelade Teodor Künnapas (d. 1994) professors namn 1976. Likaledes tilldelades Hannes Eisler professors namn 1994. Sedan möjligheten öppnades för lektorer att beföras till professorer har fem lektorer vid institutionen blivit beförade till professorer: Gunilla Preisler, Sven-Åke Christanson, Britt af Klinteberg, Åke Hellström och Peter Hassmén. Den sistnämnde är numera professor i Idrottsvetenskap vid Örebro universitet.

Av samtliga professurer vid institutionen är endast en tjänst, Olof Eneroths professur, inrättad i det odelade ämnet psykologi, övriga tjänster är specialinriktade. Detta kan ses som en naturlig utveckling mot bakgrund av den differentierade forskning och utbildning som bedrivs vid institutionen. Motsvarande utveckling har även ägt rum avseende tjänster som universitetslektor. Från att institutionen 1969 hade 6 lektorstjänster inrättade på statsmedel tjänstgör år 2003 tjugo lektorer. Mer än hälften av tjänsterna är benämnda med särskild inriktning. 1992 inrättades också en tjänst som psykolog med 50 % omfattning. I dag finns 3 psykologtjänster finansierade på statsanslaget.

Sammanlagt utgörs den reguljära personalstyrkan vid institutionen i nuläget av ca 120 personer. Av dessa är 11 professorer, 20 lektorer, tre forskarassistenter, tre psykologer, 30 forskningsassistenter och 20 forskarstuderande med tjänster vid institutionen. Den tekniska och administrativa personalen uppgår till ca 20 personer. Utöver dessa personer är fem professor emeritus aktiva och ett stort antal externa forskare och specialister deltar i undervisning och handledning.

Den Enerothska professuren på nytt ledig

David Magnusson avgick med pension från den Enerothska professuren vid årsskiftet 1992/93. Tjänsten utannonserades 1991 och söktes av 11 personer. Till sakkunniga utsågs professorerna Trevor Archer, Göteborg, Risto Näätänen, Helsingfors och Lea Pulkkinen, Jyväskylä. De avlämnade sina utlåtanden under april 1993 och var eniga om att tre av de sökandena, Lars-Göran Nilsson, Umeå,

Kenneth Hugdahl, Bergen och Anders Ericksson, Boulder, Colorado, USA hade ett försteg framför övriga sökande. De sakkunniga satte enhälligt Lars-Göran Nilsson i första förslagsrummet, Kenneth Hugdahl i andra förslagsrummet och Anders Ericksson i tredje förslagsrummet. Nilsson utnämndes 1994 till innehavare av Olof Eneroths professur i psykologi och är sedan 1997 också institutionens prefekt.

David Katz

Gösta Ekman

David Magnusson

Lars-Göran Nilsson

Ledning och organisation

Institutionsföreståndare

Gösta Ekman var med undantag av kortare tjänstledighetsperioder institutionens föreståndare fram till den 1 april 1965. (Från denna tid och fram till att han tillträdde en forskarprofessur 1967 var han tjänstledig från professuren.) Höstterminen 1965 vikarierade David Magnusson på professuren och var samtidigt förordnad som tf. prefekt. Från och med vårterminen 1966 och till den 1 juni 1969 vikarierade Carl-Otto Jonsson på professuren och var samtidigt förordnad som tf. prefekt. I och med att David Magnusson tillträdde professuren i psykologi blev han även förordnad som prefekt, en funktion han innehade till den sista juni 1977. Carl-Otto Jonsson var prefekt för institutionen från höstterminen 1977 till 1980 då David Magnusson återkom som prefekt fram till höstterminen 1986. Under 1984/85 och 1985/86 var Magnusson ledig från prefektskapet. Under läsåret 1984/85 tjänstgjorde Gunnar Borg som vikarierande prefekt och Lars Nystedt för läsåret 1985/86. Nystedt var sedan prefekt till den 30 juni 1997 då han efterträddes av nuvarande prefekten Lars-Göran Nilsson. Paula Pátkai tjänstgjorde som tf. prefekt hösten 1995.

Kollegium/institutionsstyrelse

I samband med institutionens alltmer omfattande och differentierade verksamhet i slutet av 50-talet och i början av 60-talet bedömdes det nödvändigt att ge in-

stitutionen en fastare organisation. I september 1962 beslutade Ekman, i samarbete med medarbetare, om allmänna riktlinjer för arbets- och ansvarsfördelning inom institutionen avseende administration, undervisning och tekniska funktioner. Stora frågor rörande ämnets allmänna policy skulle diskuteras i ett institutionskollegium, som sammanträdde en eller ett par gånger per termin. Institutionskollegiet bestod av de lärare som hade huvudansvaret för seminarieverksamhet, forskarhandledning och examination, dvs ämnets docenter, universitetslektorer och forskarassistenter. Under senare delen av 60-talet och framåt utökades kollegiets ledamöter successivt med representanter för andra personalkategorier. Assistenter/amanuenser, forskningsassistenter och teknisk/administrativ personal kom att ha två representanter vardera och de studerande fem representanter. Studeranderepresentanterna utsågs av ämnesrådet vid institutionen.

Under 1973/74 pågick en försöksverksamhet med institutionsstyrelse, men institutionsstyrelse infördes först läsåret 1977/78. Styrelsen bestod av 11 ledamöter, prefekten självskriven. Lärarna respektive de studerande representerades av tre ledamöter vardera, forskningsassistenter, amanuenser/assistenter, forskare och teknisk/administrativ personal av vardera en ledamot. Fr.o.m. läsåret 1981/82 utgick valkorporationen för amanuenser/assistenter och de studerande fick fyra representanter. Sedan läsåret 1993/94 består institutionsstyrelsen av prefekt, stf. prefekt, tre representanter för professors- och docentkompetenta lärare, två representanter för övriga lärare, en representant för teknisk/administrativ personal och tre studeranderepresentanter.

Administration

För att handlägga frågor rörande den omfattande och differentierade kursmässigt organiserade undervisningen på alla stadier inrättades under 1962 en institutionsavdelning under ledning av David Magnusson. Barbro Svensson, som fortfarande arbetar vid institutionen och gör ovärderliga tjänster inom institutionens centrala administration, förestod avdelningens kansli. De examinatorer som förordnats av kanslern fungerade som kursledare för de olika kurserna. Ett huvudsekretariat inrättades också med Signe Döös som föreståndare. Arbetsuppgifterna omfattade institutionens allmänna administration, ekonomi, forskning, rapportserie etc. Hit fördes även vaktmästarfunktionen. De tekniska funktionerna delades upp i två enheter, ritkontor och verkstad. Vissa specialfunktioner hade sedan en tid etablerats. Bland dessa kan nämnas ansvariga för lokalplanering, schema, bibliotek och den internationella rapportserien som Ekman startat 1954.

För att frigöra undervisande och forskande personal från alltmer betungande administrativa arbetsuppgifter, knöts i slutet av 1960-talet till prefekten ett kansli med ansvar för allmän administration, ekonomi, personalfrågor, information etc. I början av 70-talet infördes även ett antal kommittéer med uppgift att handlägga och bereda olika frågor som gällde bibliotek, verkstad, laboratorier och investeringar. Senare inrättades även en arbetsmiljökommitté som utgör samrådsorgan till prefekten i frågor som rör fysisk och social arbetsmiljö.

Under senare delen av sextiotalet och i början av sjuttiotalet administrerades lågstadieundervisningen och högstadieundervisningen av var sin studierektor. Anne-Sofie Rosén hade ansvar för den ospärrade utbildningen för ett betyg vårterminen 1968 t.o.m. vårterminen 1969. Leif Evaeus var studierektor för den övriga grundutbildningen, en funktion han innehade till sin bortgång 1982. Han efterträddes av Anders Dunér som innehade studierektorsansvaret för grundutbildningen till 1988 då han efterträddes av Hans Sjöberg. Sedan 1999 innehas studierektorsposten för grundutbildningen av Bertil Törestad.

Anne-Sofie Rosén var studierektor för forskarutbildningen och påbyggnadskursen i psykologi till 1972 då hon efterträddes av Ragnar Hagdahl. Han efterträddes 1976 av Lars Nystedt, som hade det administrativa ansvaret för forskarutbildningen och påbyggnadskursen till 1985 då han efterträddes av Paula Pátkai. Sedan höstterminen 2000 är Lars-Göran Öst studierektor för forskarutbildningen.

I samband med att CD1 i psykologi startade 1971 inrättades också en studierektorsfunktion för psykologutbildningen. Bengt Högman var studierektor för psykologlinjen och den senare införda P-linjen fram till sin pensionering 1995. Han efterträddes av Lage Wedin 1999 av Bo Heffler och sedan sommaren 2003 är Ulla Ek studierektor för psykologlinjen.

Avdelningar

I skrivelse till Rektor den 29 januari 1963 rörande vissa lokalfrågor redogörs för en ny intern organisationsform. Denna hade arbetats fram av en planeringskommitté. Syftet med förändringen var att lösa vissa laboratorietekniska överväganden och en önskan om sammanhållna arbetsgrupper. Enligt den interna organisationen fördelades vissa huvudfunktioner mellan våningsplanen på Rådmansgatan 70. Till bottenplanen förlades planering, ledning och administration av undervisning, ett undervisningssekretariat, testmetodiska och angränsande arbetsgrupper och en arbetspsykologisk grupp. Föreläsningar och huvudparten av gruppundervisning och seminarier förlades till bottenvåningen. Till mellenvåningen förlades institutionens centrala ledning, huvudsekretariat, verkstad, ritkontor, institutionsbibliotek, den psykofysiologiska arbetsgruppen med till-

hörande laboratorier, en perceptionspsykologisk arbetsgrupp och arbetsgruppen för experimentell personlighetspsykologi. Här fanns också samtliga lokaler för den elementära laborationsundervisningen. Övervåningen disponerades av arbetsgruppen för inlärningspsykologi, arbetsgruppen för speciell psykofysik med tillhörande speciallaboratorier och den trafikpsykologiska arbetsgruppen. Det djurpsykologiska laboratoriet disponerade 4 rum i källarplanet där också viss gruppundervisning bedrevs. Enligt organisationsplanen företrädde varje våningsplan av en våningschef som hade ansvar för att t.ex. lösa uppkomna personalfördelningsproblem. Våningscheferna skulle även i samarbete förbereda lösningar av problem som rörde flera våningar. Som våningschefer fungerade docenterna David Magnusson, Marianne Frankenhaeuser och Mats Björkman.

Den 18 september 1963 fastställdes genom beslut i mindre konsistoriet att institutionen formellt organiserades i fem avdelningar: Avdelningen för perception och psykofysik med Gösta Ekman som föreståndare, Avdelningen för psykofysiologisk psykologi med Marianne Frankenhaeuser som föreståndare, Avdelningen för inlärningspsykologi med Mats Björkman (sedermera professor vid Umeå universitet) som avdelningsföreståndare, Avdelningen för tillämpad psykologi med David Magnusson som föreståndare och Djurpsykologiska laboratoriet med Gunnar Goude som föreståndare. Efter Björkmans flytt till Umeå övertogs avdelningsföreståndarskapet för inlärningsavdelningen av Gunnar Goude (sedermera professor vid Uppsala universitet). Varje avdelning hade ansvar för forskning och handledning inom sitt huvudområde. Avdelningen för tillämpad psykologi hade dessutom ansvaret för utbildningsorganisationen.

Ny avdelningsorganisation

I den organisationsplan som fastställdes genom beslut i mindre konsistoriet 1963 ingick även att varje avdelning internt tilldelades särskilda lokaler. Detta ledde bl.a. till försvårad flexibilitet i utnyttjande av lokaler och till vissa negativa konsekvenser för samarbetet mellan avdelningarna. Avdelningsorganisationen upphörde i praktiken 1972 när institutionen flyttade in i nya lokaler på Norrtullsgatan 41-43 och Norrtullsgatan 45.

I början på 80-talet väcktes åter frågan om att organisera institutionen i mindre arbetsenheter. Diskussionen kom i huvudsak att handla om huruvida verksamheten skulle delas upp i mindre enheter inom ramen för en sammanhållen institution eller om institutionen skulle delas upp i flera fristående institutioner. För det sist nämnda alternativet talade att man vid en sådan lösning tydligt kunde visa fakultetsnämnden och andra medelsgivande organ på den differentierade forsknings- och undervisningsverksamhet som bedrevs vid institutionen. Mot en uppdelning av institutionen i fristående enheter talade det faktum att

samarbetet mellan de mindre enheterna sannolikt skulle försvåras. Man befarade också att en uppdelning i mindre fristående enheter kunde leda till mindre effektivt resursutnyttjande. Mot den bakgrunden valde institutionsstyrelsen 1985 att organisera institutionen i följande sex avdelningar inom en sammanhållen institution (nuvarande föreståndare inom parentes):

- Avdelningen för biologisk psykologi (Ulf Lundberg)
- Avdelningen för informationsprocesser och beslutsfattande (Henry Montgomery)
- Avdelningen för klinisk psykologi (Lars-Göran Öst)
- Avdelningen för miljö och arbetspsykologi (Ingemar Torbiörn)
- Avdelningen för perception och psykofysik (Birgitta Berglund)
- Avdelningen för personlighets- social- och utvecklingspsykologi (Lars R. Bergman)

Avdelningen för informationsprocesser och beslutsfattande kom senare att ändras till Avdelningen för kognitiv psykologi och Avdelningen för miljö- och organisationspsykologi till Avdelningen för arbets- och organisationspsykologi.

I varje avdelning organiseras samtliga lärare och forskare vid institutionen. Varje avdelning skall också diskutera och ansvara för alla utbildningsnivåer inom sitt respektive ansvarsområde. Avdelningarna disponerar inte egna lokaler. I slutet av varje termin när forskarna i stort fått beslut om medelstilldelning för forskning, anmäler de till institutionsledning sina behov. Med detta underlag görs en lokalplanering för nästkommande år.

Institutet för Tillämpad Beteendevetenskap

Under slutet av 70-talet och början på 1980-talet var resursfördelningen till institutionens verksamhet i huvudsak oförändrad, endast marginella förändringar i resurstilldelning hade skett. Från institutionens sida gjorde man bedömningen att man inte kunde räkna med resursförstärkningar under de närmast kommande budgetåren. I början av höstterminen 1985 tillsatte institutionsstyrelsen "Arbetsgruppen för planering av institutionens ekonomi" för att skapa handlingsberedskap i fall det ekonomiska läget för institutionen skulle ytterligare förvärras. Arbetsgruppen skulle framförallt arbeta med att ta fram besparingsförslag som kunde bli aktuella, undersöka deras eventuella effekter på den totala verksamheten samt undersöka vilka möjligheter institutionen kunde ha att erhålla alternativa finansieringskällor utöver statsanslagen. Utöver förslag om rationaliseringar inom vissa delar av verksamheten föreslog arbetsgruppen att starta uppdragsverksamhet för att täcka en del av befintliga fasta kostnader. Dessutom

betonades att verksamheten kunde bidra med kompetens till den ordinarie verksamheten. Man betonade dock att uppdragsverksamheten inte fick konkurrera med institutionens ordinarie verksamhet. Förslaget ledde till att Institutet för Tillämpad Beteendevetenskap (ITB) inrättades vid institutionen den 1 juli 1987.

Institutets syfte var:

- att initiera och bedriva utrednings- och forskningsarbete kring psykologiska frågeställningar inom olika sektorer av samhället,
- att för särskilda målgrupper lägga upp och genomföra anpassade kurser i psykologisk ämneskunskap och metodik,
- att medverka i och organisera tillämpningsinslag som ingår i kurser som ges vid psykologiska institutionen,
- att medverka i fortbildning av institutionens personal.

Institutet utgör en självständig enhet under institutionens styrelse och prefekt och leds av en föreståndare (utses av prefekten) och en rådgivande styrelse, som väljs på tre år. Bengt Högman var institutets föreståndare fram till årsskiftet 1995/96 då han efterträddes av Krister Gerner.

Institutets uppdragsverksamhet har genom åren mestadels rört sig om kurser:

- i psykologi och beteendevetenskap för olika beställare
- i vetenskapligt arbete (10p) inom psykologförbundets specialistutbildning
- i handledning och ledarskap för doktorandhandledare inom universitetet
- i ledarskap för olika personalkategorier såsom prefekter och andra chefer vid Stockholms universitet och Södertörns högskola, för idrottsinstruktörer och gruppleddare vid SL

Utöver kursverksamhet har ITB bl.a. deltagit i en omfattande utvärdering av miljöterapeutiskt behandlingsarbete vid ett behandlingshem för ungdomar.

Under senaste året har även ett samarbete etablerats med Success Holding vid Stockholms universitet angående fler kurser i ledarskap och i samtals- och intervjumetodik. ITB:s omsättning har under de senaste fem åren varierat mellan 300.000 till 800.000 kronor. Delar av överskottet har kommit institutionens personal och studenter till godo i form av anslag till t.ex.. personalkonferenser, bidrag till deltagande i psykologkonferenser och personalfester.

Forskning

David Katz, som var Ekmans företrädare på den Enerothska professuren, var en mycket framstående experimentalpsykolog. Han tillhörde den tyska traditionen och starkt allierad med den Gestaltpsychologiska skolan (Künnapas, 1976). Ekman delade delvis detta intresse med Katz men han var framför allt intresserad av ”teoretiskt-psykologiska frågor, metod och design” (Borg & Eisler, 1989, s. 152). Detta ledde till att forskningsverksamheten vid institutionen redan från början fick en stark förankring i teori och metodik. 1954 startade Ekman den institutionella rapportserien på engelska. Den bidrog till snabb internationell spridning av forskningsresultaten. Dessa rapporter har senare i stor utsträckning publicerats i slutlig form i internationella vetenskapliga tidskrifter. Hitintills har 865 nummer av rapportserien utkommit. Fram till 1964 utgavs den under namnet ”Reports from the Psychological Laboratory, the University of Stockholm. 1964 ändrades namnet till ”Reports from the Psychological Laboratories, the University of Stockholm. Sedan 1975 går den under namnet Reports from the Department of Psychology, Stockholm University. Ekman var dess redaktör fram till 1969 då han efterträddes av Teodor Künnapas. Under årens lopp har redaktörskapet innehaft av Birgitta Berglund, Stanislav Dornic, Bo Ekehammar, Lars-Göran Öst och sedan år 2000 av Lars-Göran Nilsson.

I det följande redovisas först en sammanställning av forskningsverksamheten för åren 1953-1973. Därefter presenteras publiceringsfrekvensen av vetenskapliga arbeten för åren 1974-2002 fördelade inom de olika avdelningarnas ansvarsområden.

1. 1953 – 1973

Teodor Künnapas redovisade 1974 en sammanställning över 20 års forskning vid institutionen och speglar vissa karakteristiska aspekter av forskningen under femtio- och sextiotalen. Tabell 1 nedan är hämtad från denna översikt och redovisar antalet rapporter från institutionens rapportserie under tiden 1954-1973 fördelade på traditionella forskningsområden per femårsperiod. I tabell 2 redovisas på motsvarande sätt antalet publicerade artiklar i internationella vetenskapliga tidskrifter under motsvarande tid.

Under de första tio åren domineras publiceringsfrekvensen av antalet rapporter och artiklar i vetenskapliga tidskrifter av studier inom klassisk experimentell psykologi och metod. Under denna rubrik ryms psykofysik och skalning som Ekman introducerade i Sverige under 50-talet och som utgjorde hans huvudintresse. Hans eminenta forskning inom detta område ledde till att han 1967

Tabell 1. Antalet rapporter från institutionens rapportserie under tiden 1954-1973 fördelade på traditionella forskningsområden per femårsperiod.

Forskningsområden	1954- 1958	1959- 1963	1964- 1968	1969- 1973	Totalt	(%)
Allmän psykologi	-	-	1	2	3	(0.7)
Metodologi	17	38	29	36	120	(28.0)
Experimentell psykologi	36	29	36	39	140	(32.7)
Fysiologisk psykologi	2	15	26	43	86	(20.1)
Djurpsykologi	1	-	-	4	5	(1.2)
Utvecklingspsykologi	1	2	-	-	3	(0.7)
Personlighets- och socialpsykologi	2	12	6	16	36	(8.4)
Klinisk psykologi	5	1	8	11	25	(5.9)
Arbetspsykologi	1	-	2	7	10	(2.3)
Totalt	65	97	108	158	428	(100.0)

erhöll en forskningsprofessur i "Psykofysik och skalning". En orsak till den snabba utvecklingen av forskningen vid institutionen var troligen, som framhålls av Borg och Eisler (1989) och Magnusson (1989), Ekmans förmåga att skapa en stimulerande forskningsmiljö som attraherade unga begåvade forskare, hans stimulerande föreläsningar i metodik på laborationskursen för två betyg och det högre seminariet för trebetygsstuderande, licentiander och doktorander som hölls varje onsdagskväll.

Tabell 2. Antalet artiklar publicerade i internationella vetenskapliga tidskrifter under tiden 1954-1973 fördelade på traditionella forskningsområden per femårsperiod.

Forskningsområden	1954- 1958	1959- 1963	1964- 1968	1969- 1973	Totalt	(%)
Allmän psykologi	2	2	2	3	9	(2.3)
Metodologi	6	30	33	32	101	(25.5)
Experimentell psykologi	23	29	28	36	116	(29.5)
Fysiologisk psykologi	1	18	26	32	77	(19.4)
Djurpsykologi	1	-	1	2	4	(1.0)
Utvecklingspsykologi	-	-	-	2	2	(0.5)
Personlighets- och Socialpsykologi	4	6	5	19	34	(8.7)
Klinisk psykologi	1	4	13	15	33	(8.3)
Arbetspsykologi	1	2	5	11	19	(4.8)
Totalt	39	91	113	152	395	(100.0)

I början på 60-talet växte sig fysiologisk psykologi allt starkare. En tillväxt skedde även inom områdena personlighetspsykologi och socialpsykologi och klinisk psykologi. Samtidigt med tillväxten inom dessa områden så fortsatte publicering av antalet artiklar att fortfarande vara på en konstant hög nivå inom experimentell psykologi och metod. Utöver antalet publicerade internationella rapporter och artiklar som redovisas i tabellerna 1 och 2 publicerades 19 böcker, 47 kapitel i böcker och 17 kongress- och symposiebidrag under aktuell tidsperiod (Künnapas, 1974).

Under motsvarande tidsperiod publicerade anställda vid institutionen ensamma eller tillsammans med personer utanför institutionen 79 artiklar och böcker på svenska.

2. 1974 – 2002

Det är inte möjligt att här ge en tillfredsställande bild av forskningens omfattning, utveckling och differentiering genom att redovisa de frågeställningar som stått i fokus under aktuell tidsperiod. Verksamhetens karaktär, differentiering och omfattning presenteras därför i det följande genom att redovisa sammanställningar av verksamhetens omfattning i form av publiceringsfrekvens av arbeten inom olika avdelningars verksamhetsområden. Denna indelning är självfallet endast en av flera tänkbara indelningar och tjänar endast syftet att ge överskådlighet åt presentationen. Det förtjänar att påpekas att de olika verksamhetsområdena inte erbjuder någon homogen anblick. Inom vart och ett av dessa verksamhetsområden bedrivs en mycket differentierad forskning.

I tabell 3 redovisas för varje avdelnings verksamhetsområde antalet artiklar publicerade i internationella vetenskapliga tidskrifter under åren 1974-2002, i vilka forskare verksamma vid institutionen medverkat i. I tabell 4 ges en samlad bild av totala antalet publikationer på främmande språk grupperade i fem grupper: Böcker & editerade volymer, kapitel i böcker, kongress och symposiebidrag, artiklar publicerade i internationella vetenskapliga tidskrifter och rapporter.

Som tidigare nämnts präglades forskningen vid institutionen under de första årtiondena av en kraftig betoning av metod och experimentell grundforskning. Utan att denna forskning minskat i omfattning eller betydelse har det skett en stark breddning av de forskningsområden som bearbetas, genom att mer målinriktade frågeställningar tillkommit.

Ett par karakteristiska drag i utvecklingen kan utläsas av tabell 3. Produktionen inom Kognitiv psykologi och Klinisk psykologi har successivt och markant ökat. Från en god nivå i början av aktuell tidsperiod har produktionen varit

Tabell 3. Antalet artiklar publicerade i internationella vetenskapliga tidskrifter under tiden 1974 – 2002 fördelade inom de olika avdelningarnas ansvarsområde.

Avdelningar	1974- 1977	1978- 1981	1982- 1985	1986- 1989	1990- 1993	1994 1997	1998- [*] 2002	^{In press} 2002	Totalt ^{**}
Arbetspsykologi	4	4	11	7	4	8	19	10	67
Biologisk psykologi	30	26	43	41	54	21	36	4	255
Klinisk psykologi	5	3	12	15	29	34	47	4	149
Kognitiv psykologi	13	22	19	21	28	36	79	28	246
Perception och psykofysik	30	20	21	21	50	35	36	1	214
Personlighets-, social- och utvecklingspsykologi	26	33	21	33	37	31	41	7	229
Totalt	108	108	127	138	202	165	258	54	1160

* Intervallet omfattar fem år, övriga fyra år.

** Inklusive artiklar ”In press”

fortsatt hög inom områdena Biologisk psykologi, Perception och psykofysik och Personlighets- social- och utvecklingspsykologi. Den minskning som kan skönjas inom Biologisk psykologi under senare delen av tidsperioden har sin naturliga förklaring i förändrad personalstruktur inom avdelningen.

Tabell 4. Antal publikationer (exklusive publikationer på svenska) i form av böcker, kapitel i böcker, kongressbidrag, artiklar i internationella vetenskapliga tidskrifter och rapporter, främst i engelska rapportserien, inom olika avdelningars ansvarsområden under åren 1974-2002. Antalet publikationer ”in press” 2002 inom parentes.

Avdelningar	Böcker &Red.	Kapitel	Kongress- Bidrag	Tidskrif- ter	Rappor- ter ¹	Totalt ²
Arbetspsykologi	4	41 (4)	21	57 (10)	60	197
Biologisk psykologi	2	59	41	249 (2)	73	426
Klinisk psykologi	0	16	4	147 (4)	28	199
Kognitiv psykologi	9	107 (5)	43	227 (23)	86	500
Perception och psykofysik	30	98 (2)	169	213 (1)	116	629
Personlighets- social- och utvecklingspsykologi	20	97 (1)	14	222 (8)	215	577
Totalt	65	418 (12)	292	1115 (48)	578	2528

1) Internationella rapportserien, supplementserien och rapporter från andra institutioner, där anställda har medverkat som författare.

1) Inklusive arbeten ”in press”. Vissa artiklar som först publicerats i rapportserien kan senare ha publicerats i tidskrifter eller som kapitel i böcker och ingår därför dubbelt i totalsumman.

Sett över hela tidsperioden 1954-2002 har forskare vid institutionen i genomsnitt per år publicerat 70 vetenskapliga arbeten på främmande språk.

Utöver antalet kongressbidrag, som redovisas i tabell 4, bidrog forskare, lärare och doktorander vid institutionen dessutom med 63 presentationer vid den tjugosjunde internationella psykologkongressen som arrangerades i Stockholm år 2000.

Ett viktigt inslag i institutionens forskningsverksamhet utgör forskarutbildningen. En inte obetydlig del av internationella publikationer (tidskrifter, rapporter, kapitel i böcker, kongressbidrag) svarar forskarstuderande för. Som nämnts tidigare har sedan den nya doktorsexamen infördes 1969, 169 studerande avlagt doktorsexamen. Huvuddelen av avhandlingarna är s.k. sammanläggningsavhandlingar, dvs. består av ett antal, ofta publicerade artiklar, som sammanhålls av en sammanfattning.

Medel för finansiering av forskningsverksamheten har i huvudsak kommit från forskningsråd och andra statliga organ. Under budgetåret 1963/64 uppgick de externa forskningsmedlen till ca 670.000 kronor. Budgetåret 1969/70 disponerade institution för forskning vid sidan av universitetsanslagen ca 1,7 miljoner kronor (Nystedt, 1970). Budgetåret 1983/84 hade de sammanlagda forskningsanslagen stigit till ca 6,9 miljoner, 1992/93 till ca 16,8 miljoner och år 2001 till ca 25 miljoner kronor.

3. Internationella besök

Utöver den omfattande publiceringen i internationella vetenskapliga tidskrifter avspeglar sig institutionens internationella förankring i det stora antalet utländska forskare som varje år besöker institutionen. Under år 2000 t.ex. besöktes institutionen av 47 utländska forskare representerande 16 olika nationer. Forskare vid institutionen bedriver också samarbetsprojekt med forskare vid utländska universitet och deltar i anordnande av internationella konferenser och symposier.

4. Publikationer på svenska

1974 startade institutionen en rapportserie på svenska. Den svenska rapportserien har främst två syften, (1) att informera om institutionens forskning om svenska förhållanden till beslutande myndigheter som t.ex. berörda statsdepartement, anslagsgivande myndigheter och arbetsmarknadens parter och (2) att ge doktorander möjlighet att publicera artiklar på svenska för sammanläggningsavhandlingar. Till och med 2002 har 114 nummer av rapportserien ut-

kommit. Utöver publikationer i den svenska rapportserien har anställda vid institutionen publicerat bidrag i andra svenska publiceringskanaler. Någon fullständig förteckning över dessa publikationer från 1953 till 2002 finns inte tillgänglig. Av en förteckning över publikationer på svenska för tiden 1940 – 1990 framgår dock att sedan 1953 hade personal verksamma vid institutionen t.o.m. 1990 publicerat 464 arbeten inklusive publikationer i svenska rapportserien. Fr.o.m. år 2000 redovisas svenska publikationer i institutionens ”Annual Report”. Under 2000 och 2002 redovisas sammanlagt 62 publikationer på svenska.

En blick mot framtiden

Psykologi blev ett självständigt akademiskt ämne vid dåvarande Stockholms Högskola den 23 mars 1953. Som framgått av den tidigare framställningen har den nya institutionen lyckats väl i uppbyggnad av en omfattande och differentierad utbildning och internationellt ansedd forskningsverksamhet. Forskningen inom de olika avdelningarnas verksamhetsområden har lett till viktiga innehållsliga resultat och tillämpningar. Fram till och med 2002 hade femton personer disputerat för doktorsgraden, etthundraåttio avlagt doktorsexamen, etthundrafemtiosex licentiatexamen och fram till hösten 2002 hade ettusenetthundrasex avlagt psykologexamen. Forskningsverksamheten visar på en stark integration av teoretiskt och metodologiskt väl förankrad grundforskning och väsentliga tillämpningsområden. Forskning och forskarutbildning har en internationell prägel, som bl.a. visas i en omfattande publicering av artiklar i internationella vetenskapliga tidskrifter. Det är i det stora hela en mycket ljus och positiv bild man får av institutionens utveckling som lovar gott inför framtiden.

Grunden för institutionens positiva utveckling lades mycket tidigt på 50- och 60-talet. Förutsättningen för den snabba utveckling av institutionen under denna tid var bl.a. en konsekvens av införande av d. s.k. automatiken för tilldelning av resurser. (Se David Magnussons diskussion i kapitel 8.) Institutionen tilldelades därmed de ekonomiska resurser som krävdes för att svara upp mot de behov av särskilda resurser som ämnets karaktär krävde. Under denna tid var det möjligt att erbjuda elever en adekvat träning i vetenskaplig metodik som svarade mot ämnets behov.

Under 1970-talet började de ekonomiska resurserna urholkas. Detta fick som följd att elevernas träning i vetenskaplig experimentell metodik minskade. Idag vilar i stort all väsentlig forskning och forskarutbildning vid institutionen på enskilda forskares villighet att själva via egna anslag svara även för de basresurser som krävs för att bedriva verksamheten. En sådan situation är i längden inte hållbar. För att tillförsäkra institutionen en fortsatt positiv utveckling krävs att

universitetet via olika organ tillgodoser institutionens mest fundamentala behov av basresurser för den experimentellt inriktade utbildningen och forskningen.

De ekonomiska problem som antytts här har institutionen brottats med under många år. Detta har bl. a lett till interna diskussioner om psykologiämnets framtida fakultetstillhörighet.

Fram till läsåret 1964/65 tillhörde ämnet psykologi den Humanistiska fakulteten (från slutet av 50-talet den historisk-filosofiska sektionen inom den Humanistiska fakulteten). År 1964 bröt sig ett antal ämnen ut ur den humanistiska fakulteten. Psykologi tillsammans med övriga beteendevetenskapliga ämnen, ekonomiämnen, ADB, statistik, statsvetenskap och kulturgeografi bildade tillsammans den samhällsvetenskapliga fakulteten.

I presentationer av institutionen och äskanden om medel under årens lopp har institutionen framhållit sin särart i förhållande till andra samhällsvetenskapliga ämnen. Man har starkt framhållit att psykologi är en empirisk vetenskap och att kunskap om psykologins fenomen i viktiga delar går via experiment. Som en konsekvens av denna verksamhetsinriktning kräver forskningen och undervisningen i psykologi bl.a. tillgång till speciella laboratorielokaler, delvis tung laborativ utrustning och tekniskt kunnig personal. Tillkomsten av från början en teoretisk yrkesutbildning av psykologer och i nuläget den 5-åriga psykologlinjen, som är en legitimationsgrundande utbildning med omfattande psykoterapiutbildning, där studenterna bedriver klientarbete under avancerad handledning, har varit ett annat argument för att ämnet skulle särbehandlas vid tilldelning av resurser. Under årens lopp har det dessutom blivit allt tydligare att institutionen har naturliga kontaktytor mot alla fakultetsområden. Merparten av institutionens kontakter, nationellt och internationellt, gäller i dag medicin, naturvetenskap och teknik. Detta förstärker ytterligare bilden av ämnets särart inom samhällsvetenskaplig fakultet.

Från och till har man inom institutionen diskuterat, i synnerhet under 1990-talet, frågan om institutionens fakultetstillhörighet och möjligheten att bilda en egen fakultet. Diskussionerna ledde slutligen fram till att institutionen 1999 hos universitetsstyrelsen begärde att få bilda en egen fakultet. Institutionens begäran avslogs dock av universitetsstyrelsen. Framtiden får utvisa om frågan om ämnets fakultetstillhörighet åter kommer att aktualiseras.

Litteratur

Skrifter

- Borg, G., & Eisler, H. (1989). Gösta Ekman och den moderna psykofysiken. I L. Nystedt (red.) *Till Andlig och Kroppslig Hälsa: Den Enerothska professuren i Pedagogik och Psykologi 50 år*. Acta Universitatis Stockholmiensis, Stockholm Studies in Psychology, (s. 151-172), Stockholm, Almqvist & Wiksell International.
- Ekehammar, B., Magnusson, D., & Nystedt, L. (1970). Prognos av lämplighet i psykologisk yrkesverksamhet. I *Behörighet, Meritvärdering, Studieprognos*. SOU, 1970:20, s. 277-352.
- Evaeus, L. (1971). Urval bland sökande till akademiska studier i psykologi. Opublicerad licentiatavhandling, Psykologiska institutionen, Stockholms Universitet.
- Künnapas T. (1974). Twenty years research: Bibliography of reports and publications 1954-1974. *Reports from the Psychological Laboratories*, The University of Stockholm. Supplement Series, No 27.
- Künnapas, T. (1976). Sweden. I V.S. Sexton and H. Misiak (eds.), *Psychology Around the World*. (s. 405-417). Monterey, California: Brooks/Cole Publication Co.
- Künnapas, T. (1984). Psykologiska institutionen vid Stockholms Universitet. Stencil. Psykologiska institutionen, Stockholms universitet.
- Magnusson, D. (1989). Psykologiska institutionen 1952 –1987. I L. Nystedt (red.) *Till Andlig och Kroppslig Hälsa: Den Enerothska professuren i Pedagogik och Psykologi 50 år*. Acta Universitatis Stockholmiensis, Stockholm Studies in Psychology (s.173-186). Stockholm, Almqvist & Wiksell International.
- Nilsson, I. (1989). David Katz och Olof Eneroths professur 1937-1952. I L. Nystedt (red.) *Till Andlig och Kroppslig Hälsa: Den Enerothska professuren i Pedagogik och Psykologi 50 år*. Acta Universitatis Stockholmiensis, Stockholm Studies in Psychology (s. 45-150). Stockholm, Almqvist & Wiksell International.
- Nystedt, L. (1967). Prognos av framgång i akademiska studier i psykologi. Opublicerad licentiatavhandling, Psykologiska institutionen, Stockholms universitet.
- Nystedt, L. (1970). Psykologiska institutionen. I D. Norberg (red.) *Samhällsvetenskaplig Forskning vid Stockholms Universitet* (s. 81-97). Stockholm, Utbildningsförlaget.
- S.O.U. (1946:81). 1945 års universitetsberedning, II. Akademiska lärarbefattningar samt anslag till den vetenskapliga utbildningen m.m.
- Ödman, P.-J. (1989). På framtidens botten: Olof Eneroth, hans liv och gärning. Nilsson, I. David Katz och Olof Eneroths professur 1937-1952. I L. Nystedt (red.) *Till Andlig och Kroppslig Hälsa: Den Enerothska professuren i Pedagogik och Psykologi 50 år*. Acta Universitatis Stockholmiensis, Stockholm Studies in Psychology (s.1-44). Stockholm, Almqvist & Wiksell International.

Psykologiska institutionens arkiv

Institutionsstyrelsens protokoll 1978-2002
Utskick till institutionsstyrelsen 1978-2002
Pärm: Skrivelser ang. lokalbehov 1954-1964
Pärm: Skrivelser ang. lokalbehov 1965-1972
PM till rektorsämbetet, 1954. I Pårm: Skrivelser ang. lokalbehov 1954-1964
E2B Vol. 4 1983, Dnr 3-575/83
E2B Vol 7 1983, Dnr 419-585/83
Annual Report. 1974-2002. Department of Psychology, Stockholm University.

Stockholms universitets arkiv

F2A:29 Tillsättning av professur 1967-1968.

Övriga källor

Förteckning över publikationer på svenska. 1940-1990. Psykologiska institutionen, Stockholms universitet, 1991.
Stockholm Högskolas kataloger respektive Stockholms universitets kataloger över institutioner och lärare 1954-1999.